

ABD ANKARA BÜYÜKELÇİSİ
FRANCIS RICCIARDONE:

“Türkiye 10 yıl önce olduğu yerde değil”

Fotoğraflar: **Ender ÇEPEL**

Ekonomi sözcüğü bir dönemler sadece ve sadece bir evin mal varlığını yönetmekle sınırlı bir anlam taşıyordu. Sonrasında evin dışına çıkan ekonomi hayatımızın merkezine oturdu. Türkiye uzun süre kendi yağı ile kavrulup giden, ülke sınırları dışında olup bitenin pek de önemli olmadığı bir dönem yaşadı. Ve 80'lere gelindiğinde kapımızı çalan küreselleşme olgusu ile Çin'de artan ham madde fiyatlarının bile günlük hayatımızı etkilediği, yani bir dönemlerin evle sınırlı etki alanı olan "bir aşım, bir başım" ekonomi kavramı, dünyayı etkisi altına almaya başladı. Bu açıdan dünya ekonomisinde neler olup bittiğini takip etmek, doğru değerlendirmek, Türkiye'nin üzerindeki, dolayısıyla yaşamımız üzerindeki etkilerini öngörmek giderek artan bir önem taşımaya başladı.

1995-1999 yılları arasında Başmüsteşar ve Maslahatgüzar olarak iki kez Türkiye'de görev yapan, dolayısıyla Türkiye'nin değişimini, ekonomik gelişimini yakından gözlemlemiş olan ABD Ankara Büyükelçisi Francis Ricciardone, TOBB Ekonomik Forum Dergisi ile yaptığı söyleşide, "Türkiye 10 yıl önce olduğu yerde değil, hele 30 yıl önce olduğu yerde kesinlikle değil" diyor. Ricciardone, Türk insanın duygu ve bakış açısını yakalamış, ticari ilişkilerde atılacak adımları önceden algılayabilen ve bu doğrultuda da iş insanlarıyla kurduğu diyaloglarda yön çizebilen hatta Türkçe konuşmayı bırakın, Türkçe espri yapabilen bir Büyükelçi.

> Türkiye ve ABD iş dünyasının başka ülkelerde iş yapmamak gibi zamanı geçmiş **ön yargıları ve önceden geliştirilmiş düşünceleri** bir tarafa bıraktığını vurgulayan ABD Ankara Büyükelçisi Francis Ricciardone, "Türkiye 10 yıl önce olduğu yerde değil, hele 30 yıl önce olduğu yerde kesinlikle değil" dedi.

"16 yıl önce bu değişiklikleri hayal etmek bile güçtü, şimdi ise bu değişim Türkiye'nin hedeflerini belirlediğinde başarabileceklerinin kanıtı" diyen Ricciardone, "Türkiye büyüdükçe bölgesel ekonomik büyüme için motor görevi üstlenecek ve özellikle Orta Doğu ve Kuzey Afrika, Avrupa ve Orta Asya dâhil başka yerlerin büyümesine, daha çetin ve dayanıklı ekonomilerin gelişmesine yardımcı olacaktır" görüşünde.

Türkiye'de 1995-1999 yılları arasında görevde bulunmuştunuz. Türkiye'yi o zaman ve şimdiyle kıyasladığınızda 16 yılda ne gibi değişiklikler görüyorsunuz?

Türkiye'ye ABD büyükelçisi olarak dönmek bir tür eve dönüş gibi oldu. Ülkenin sıcaklığı, arkadaş canlılığı, onuru ve vatan sevdası hiç değişmemiş. Sosyal ve siyasi alanda, Türkiye halen devam eden sürekli bir ilerleme süreci içinde. Türkiye, demokrasisini önemli oranda geliştirmiş ve küresel ekonomideki etkinliğini hiç olmadığı kadar artırmıştır. Türkiye'ye yaklaşık 34 yıl önce ilk kez sırtında çanta ülkeyi gezen bir turist olarak geldiğim dönemi hatırlayınca, 1990'lardaki atanmamdan bu yana görülen inşaat ve altyapı ilerlemeleri beni çok etkiledi. İktisadi bakımdan Türkiye o zaman çok farklı bir ülkeydi. 1980'lerdeki Özal reformları Türkiye'de derinden gelen girişimciliği ve özel sektörün zenginliğini daha yeni ortaya çıkarmaktaydı. Türkiye şu anda 2023'e kadar dünyanın en büyük 10 ekonomisinden biri olmayı ve kişi başına düşen gelirini ikiye katlamayı hedefliyor. Türkiye ve ABD arasında ülkelerimizin yararına gerçekleştirilen bazı stratejik müzakerelerin parçası olma şansına sahip oldum. 1990'larda Türkiye'deyken, diğer ülkeler henüz Türkiye'nin iktisadi geleceğine odaklanmadan önce, Clinton Hükümeti Türkiye'yi "büyük atılımda olan piyasa" olarak nitelemişti. Türkiye'nin nüfus özellikleri, canlı özel sektörü, eğitimli iş gücü ve dünyadaki ticari durumu onu önemli bir iş merkezi yapmaktadır. 16 yıl önce bu değişiklikleri hayal etmek bile güçtü, şimdi ise bu değişim Türkiye'nin hedeflerini belirlediğinde başarabileceklerinin kanıtı.

ABD firmaları ve Avrupa ekonomileri ciddi bir ekonomik krizden geçerken Türk ekonomisinin başarıyla büyüdüğü gözleniyor. Sizce bu durum Türkiye'yle uzun vadeli, kalıcı ve sağlam sonuçları olan ticari ilişkilerin gelişmesini destekleyecek mi?

ABD firmaları her geçen gün yeni Türkiye'nin daha fazla farkına varmaktadır. Bildiğiniz üzere yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği sektöründen 16 firma, ticaret ve yatırım için Aralık ayında bir hafta süreyle Ankara, İstanbul ve İzmir'i kapsayan bir ziyaret için Türkiye'ye gelmişti. Şirketler potansiyel Türk ortaklar bulmak ve ağ kurmak için bire bir düzeyde 320 toplantı gerçekleştirdi. Fortune 500 Listesi ve yepyeni teknolojiler kullanan KOBİ'ler arasında güzel bir dağılım vardı. Ayrıca 16 firmadan 11'i Türk piyasasına yabancıydı. Stratejik ve askeri ilişkilerimiz zamanla gelişti ve şimdi iktisadi ve ticari ilişkilerimizin buna yetişmesini bekliyoruz. Türkiye'nin ticaretinin yüzde 50'den fazlası Avrupa'yla gerçekleşiyor, bu nedenle AB'de güçlü ekonomik düzelme Türkiye için çok önemli. Türkiye'nin finansal alanda sarsılmaması için finansal alanda güvenli bir Avrupa'ya ihtiyacı var.

Yatırım tarafından bakacak olursak, sadece son dokuz ayda İzmir ESBAŞ Organize Sanayi Bölgesi'nde gerçekleşen üç yeni yatırımın açılışına katıldım. Cummins, Pratt ve Whitney ve HMT firmaları Türkiye'ye milyon dolarlarca yatırım yaparak Türk vatandaşlarına iş olanağı sağladı. Dow firması Türkiye'de faaliyetlerini büyütmeye karar verdi. Doğrudan Amerikan yabancı yatırımının Türkiye'deki oranı başka yerlere bakıldığında küçük olabilir ama büyüyen piyasa Amerikan firmaları için yeni olanaklar sunmakta ve biz de bu firmaları Türkiye'ye yöneltmek için çalışmaktayız. Ayrıca, Türkiye kilit sanayilerde piyasa cazibesini geliştirebilir. Fikri mülkiyet haklarını geliştirerek şirketlerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlayabilir. Böylece yeni teknolojileri Türk piyasasına getirme konusunda şirketleri ikna edebilir ve başka firmaları Türk piyasasına katabilir. Türkiye patent ve marka kanunlarını yeniden düzenliyor, ancak bu süreç uzadıkça şirketleri yatırım yapmaya ikna etmek zorlaşacaktır. Geçen yıl ABD Ticaret Bakanlığı ve T.C. Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı (ISPAT) ikili ilişkileri desteklemek için niyet mutabakat metni imzalamıştı. Yakınlarda ISPAT'taki meslektaşlarımızdan 2011'in ilk 10 ayında ABD yatırımının geçen yıl aynı döneme kıyasla iki katından fazla arttığını duymaktan memnun oldum.

Türkiye'nin ekonomik performansını göz önünde bulundurduğunuzda, sizce ABD ve Türkiye arasındaki "model ortaklık" nasıl inşa edilmeli?

ABD-Türkiye ekonomik ve ticari ilişkileri büyüyor ama bu büyüme iki tarafın da istediğinden daha küçük oranlarda gerçekleşiyor. Var olan başarıları temel alarak devam etmeli ve işbirliği için yeni alanlar bulmalıyız. Son iki yılda Ocak ile Eylül ayları arasında ikili ticaretimiz neredeyse ikiye katlandı (yüzde 96 büyüme) ve Türkiye'nin ABD'ye olan ihracatı başka ülkelerle kıyaslandığında daha hızlı büyüyor.

> "Türkiye'nin ABD piyasasında payı neredeyse hiç yok. Türkiye'nin imalat sanayisi **teknoloji odaklı katma değeri** üretime yönelmektedir. Bu durum yeni ticari alanların geliştiğini göstermektedir."
>
> **FRANCIS RICCIARDONE** | ABD Ankara Büyükelçisi

İki ülke arasındaki ekonomi ve ticaret ilişkisi her seferinde bir satış, bir ortaklık ve bir yatırım şeklinde adım adım inşa edilmelidir. Bu sürece özel sektör önderlik yapmaktadır. Hükümetlerimiz doğru ticaret ve yatırım havasını oluşturmayı hedefleyerek özel sektörlerimize olanaklar sunmalıdır. Stratejik Ekonomik ve Ticari İşbirliği Çerçevesi (FSECC/Framework for Strategic Economic and Commercial Cooperation), ikili iktisadi ve ticari ilişkimize hak ettiği yüksek oranda ilgiyi verebilmemiz için geliştirildi. İlk toplantımızı 2010'da yaptık ve ilk iş konseyimizi bu sene Eylül ayında gerçekleştirdikten sonra yakın zamanda gelen önerilere hâlâ bakmaktayız. İkinci toplantı Bakan Çağlayan ve Bakan Babacan ile Bakan Bryson ve ABD Ticaret Temsilcisi Kirk arasında 2012 yılında gerçekleşecektir.

Sizce iki ülke arasında hangi belirgin sektörlerde işbirliği gelişmesi gerekiyor?

ABD piyasası 1 trilyon dolar ithalatla dünyanın en açık piyasasıdır. Türkiye piyasa payını artırmak için çalışmakta ancak maliyet, zaman ve kapsam, yüksek oranda rekabetin olduğu Amerikan piyasasına giriş için kilit sınırlardır. T.C. Ekonomi Bakanlığı, ABD'nin birçok şehrinde ofis açmıştır ve bu ağı daha da büyütmeyi planlamaktadır.

İmalat sanayisinde büyüme için potansiyel bulunuyor. Bu sektörün büyümesini engelleyen standart engelleri kaldırmak için çalışıyoruz. Enerji piyasası ülkelerimiz için çok önemli; petrol, gaz ile yenilenebilir ve verimli enerji sektörlerinde işbirliği ve ortaklık için birçok olanak bulunuyor. Havacılık ve uzay ile savunma sektörleri ABD ve Türkiye arasında uzun süredir var olan ve devam edecek olan işbirliği alanları. Türk Hava Yolları'nın Avrupa'daki en önemli hava yolları şirketleri arasına yükselmesi ve Sikorsky ile Türk Havacılık ve Uzay Sanayii arasında gelişen yeni ortaklık, büyümenin devam edeceğine dair kanıttır. Son olarak, sağlık ve inşaat sektörlerinde yeni dayanışma olanakları bulunuyor. Gelecek yıllar için planlanan ve geliştirilen ve maliyeti milyonlarca dolar olan sağlık kampüsü yatırımları Türk inşaat şirketlerine muhteşem olanaklar sunuyor. ABD ayrıca proje yönetimi ve yüksek teknoloji firmalarının işbirliğini sağlıyor.

Türk özel sektörünün ABD piyasasında daha etkin olması için önerileriniz nelerdir?

ABD'deki toplam Türk doğrudan yabancı yatırımı 300 milyon doların altındayken, ABD'nin Türkiye'ye yaptığı doğrudan yabancı yatırım 6 milyar dolardan yüksek. Yatırım daha fazla ticarete yol açıyor, bu yüzden Türk firmaları ABD'deki yatırım olanaklarına daha ciddi ilgi göstermeli. ABD çok farklı tüketici istekleri, satın alma gücü ve ulusal köklerini barındıran bir piyasa olduğu için farklı iş modellerinin başarılı olmasına izin veriyor. Türk firmaları küresel marka olmak istiyorlarsa ABD piyasasına girmek zorundadır.

> "Türkiye, TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu önderliğinde dünyada **ilk PNB bölgesel bölümü açan ülke** oldu."
>
> **FRANCIS RICCIARDONE** | ABD Ankara Büyükelçisi

Ekim sonundaki ATC Konferansı'nda, ABD Dışişleri Bakanı Clinton ülkelerimizin arasındaki ikili iktisadi ilişkilerin gelişmesinin önemine vurgu yaptı. Sizin bu konudaki yorumunuzu alabilir miyiz?

On yıldan az bir sürede Türk ekonomisi üç kat büyümüş, ihracatını dört kat artırmış ve kişi başına düşen gelirini küçümsenmeyecek oranda yükseltmiştir. 2010 yılında Türk ekonomisi yüzde 9 oranında büyüdü ve 2011 yılının GSYH büyüme oranı da oldukça etkileyicidir. Türkiye, Çin'den sonra en hızlı büyüyen ekonomi olmaya devam ediyor. Bu başarılara rağmen Türkiye olduğu yerde kalmayı planlamıyor. Bunun yerine iddialı bir hedef seçerek 2023 yılına kadar dünyanın ilk 10 ekonomisi arasında yer almayı hedefliyor. Ancak Türkiye'yi buraya kadar getiren şey Türkiye'nin bu yüksek hedefe erişmesi için yeterli olmayacaktır. Türkiye geçen 10 yılın başarısından daha büyük bir başarı göstermek zorunda. Türkiye büyüdükçe bölgesel ekonomik büyüme için motor görevi üstlenecek ve özellikle Orta

Doğu ve Kuzey Afrika, Avrupa ve Orta Asya dâhil başka yerlerin büyümesine, daha çetin ve dayanıklı ekonomilerin gelişmesine yardımcı olacaktır. Türkiye büyüdükçe ABD şirketleri daha büyük piyasalardan faydalanacak ve Türk firmaları geliştikçe, ABD firmaları için daha önemli ortaklar haline gelecektir.

İki taraflı yatırıma olan ilginin arttığını gözlemlemekteyiz. Bu durum ABD firmaları için bölgede ticari bir zemin geliştiriyor ve Türk firmalarını dünyanın en büyük ekonomisinde stratejik bir pozisyona yerleştiriyor. Bakan Clinton'ın da belirttiği gibi ikili ekonomik ilişkilerimizin ilerlemesi, iki ülkenin de büyümesi ve zenginliğinin devam etmesi için önemli.

Orta Doğu ve Kuzey Afrika tarihi bir dönüşüm sürecinden geçiyor. Arap Baharı olarak adlandırılan bu yeni uyanış dönemi Türk-Amerikan iktisadi ilişkileri üzerinde nasıl bir etki oluşturur?

Geçen yılki dönüşüm tarihi düzeydeydi ancak hâlâ devam ediyor. Durum istikrar kazandıkça Türk ve ABD firmaları için özellikle inşaat sektöründe üçüncü ülkelerde yeni ortaklık olanakları oluşacaktır. Microsoft, HP, Ford, Coca-Cola gibi büyük firmalar bu modeli kabul etmiştir. Elçilikteki Ticaret Müsteşarlığı ABD'nin en büyük mühendislik, tedarik ve inşaat firmalarından Parsons'ın 20 yıl sonra yeniden piyasaya girmesine yardımcı oldu. Parsons Türkiye ve Türk firmalarıyla ortaklaşa olarak bölgedeki olanaklar ve işlerle ilgileniyor. Ticaret Müsteşarılığımız faaliyet alanlarını Azerbaycan, Türkmenistan, Gürcistan ve Özbekistan elçiliklerimizdeki yeni ortaklık atamalarına yardımcı olarak ve eğitim vererek genişletti. Bu hareketlenmenin odağı olan olanaklar fark edildiğinde sinerji yakalama ve Türkiye'deki programlama aktivitelerimizle bu piyasalarda olan Türk firmalarına daha fazla fırsat sağlanıyor.

Yeni Başlangıçlar İçin Ortaklıklar (PNB/Partners for New Beginning) konusunda düşünceniz nedir? 2 Aralık'ta İstanbul'da gerçekleştirilen PNB Zirvesi'nde PNB'lerin dayanışmasıyla yeni bir dönem başladı. Türkiye PNB Bölümü hangi adımları atmalı?

Yeni Başlangıçlar İçin Ortaklıklar (PNB/Partners for New Beginning) devlet-özel sektör ortaklığında siyaset, iş dünyası ve STK liderleriyle dört alanda faaliyet gösteren bir oluşumdur. Bu alanlar ekonomik olanaklar, bilim ve teknoloji, eğitim ve değişimlerdir. Türkiye, TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu önderliğinde dünyada ilk PNB bölgesel bölümü açan ülke oldu. 2 Aralık'ta Türkiye PNB Bölümü, ilk PNB Bölümü tarafından organize edilen bölüm toplantısı ile öncülüğünü tekrar gösterdi. Cezayir, Fas, Tunus, Pakistan, Mısır, Endonezya ve Filistin Bölgesi İstanbul'da bir araya geldi ve üniversiteler, özel sektör, KOBİ'ler ve girişimciler arasında başarılı ortaklıklar kurma konusunu konuştu. Türk ve ABD özel sektörlerinden daha fazla katılım çok önemli ve ben 2012'de Türk PNB Bölümü'nün planları hakkında daha fazla duyum almayı umuyorum.

Küresel Girişimcilik Programı (GEP Türkiye), Büyükelçiliğiniz, TOBB ve TEPAV arasında imzalanan bir mutabakat ile faaliyetlerine başladı. Sizce GEP, Türk girişimcilerine neler verebilir?

Geçen Haziran ayında TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu ile GEP mutabakat zaptını imzalamaktan dolayı gurur duydum. Bu yılki GEP Türkiye'nin planladığı aktivitelerden dolayı da çok heyecanlıyım. Bu aktiviteler arasında meslek yatırımcı ağlarının gelişimini desteklemek, yeni başlayan firmaları eğitmek, desteklemek ve Türk üniversitelerindeki girişimcilikle ilgili eğitimin geliştirilmesi bulunuyor. Ayrıca gelecek yıl Küresel Girişimcilik Programıyla birlikte çalışarak bir ABD girişimcilik heyeti getirmeyi planlıyoruz. ABD girişimcilik heyeti yeni ve gelişmekte olan iş planı projeleri vitrinini ölçecektir. GEP, atılımdaki Türk girişimcileri için çok önemli bir kaynaktır. Programın kısa zamandaki erken başarılarından çok mutluyum ve projenin Türkiye'nin her yerindeki girişimcilerle iletişiminin devam etmesini umuyorum.

Son olarak, Türk girişimcilerine hangi mesajı vermek istiyorsunuz?

ABD bir ülkenin iktisadi büyümesi için en önemli özelliğinin ülkenin girişimcilerinden kaynaklandığını düşünüyor. Girişimcilik kendi başına özel sektör işlerinin çoğalması için en büyük etken ve yeni ürünler, üretim yöntemleri, iş modelleri ve piyasalar yaratarak iktisadi büyümenin devam etmesini sağlıyor. Türkiye uzun zaman önce girişimcilerin iktisadi büyüme için önemini algıladığından ötürü bugün girişimciler için çok kuvvetli bir zemin sunuyor. ABD, Türk Hükümeti, TOBB, TEPAV ve Türk ortaklarımızla girişimci üreten mekanizmayı kuvvetlendirmek için çalışmayı ummaktadır. Bence bu ABD-Türkiye arasındaki ikili ticari ve yatırım ilişkilerini olumlu yönde etkileyecektir.